

Bilaga 3

Bakgrund till Kemikaliesmart förskola

Kemikalier finns överallt omkring oss, i allt från mat och dricksvatten till leksaker, möbler och byggmaterial. Många kemikalier finns helt naturligt på jorden och är livsviktiga för oss. Andra är syntetiskt framställda av människan. Kemikalier ingår i de material som produkter är tillverkade av och kan också vara tillsatta för att uppnå vissa funktioner i produkterna. Det kan till exempel vara för att göra textil svår att tända eld på, en plast mjuk eller för att göra en metallyta blank.

Det är vetenskapligt bekräftat att vi dagligen exponeras för ett stort antal kroppsfrämmande kemikalier. Och vi vet att en del av dessa ämnen kan skada vår hälsa. Farliga kemikalier kan öka risken för cancer, påverka kroppens hormonsystem, ge störd könsutveckling, påverka möjligheten att få barn, påverka DNA, reta immunförsvaret vilket i sin tur kan leda till en rad olika effekter.¹ Studier visar att farliga kemikalier finns i blod, urin, och modersmjölk. I blodprover och bröstmjölk från människor har forskarna hittat över 300 ämnen, varav en del kan påverka vår hälsa. Det innebär att alla, inklusive foster, utsätts för dessa ämnen hela tiden, hela livet.

Tyvärr har dagens kemikalielagstiftning misslyckats med att identifiera farliga kemikalier innan människor exponeras. Det finns över 100 000 kemikalier inrapporterade inom EU. Hur alla dessa påverkar oss och annat liv på planeten är omöjligt att svara på eftersom bara några få procent av dessa är testade ur miljö- och hälsosynpunkt. Än mindre vet vi om vad som händer när vi utsätts för flera kemikalier samtidigt. Denna samverkan kallas för cocktaileffekten och är en anledning till att mängden kemikalier i vardagen bör minska.

Barn och ungdomar är mer känsliga för farliga kemikalier än vuxna. Deras hjärnor, immunsystem och hormonsystem är inte färdigutvecklade och de andas snabbare och äter och dricker mer i förhållande till sin egen vikt. Älmhults kommun har en stor möjlighet att påverka barnens uppväxtmiljö då många barn vistas en stor del av sina tidiga levnadsår i förskola. Genom medvetna val av möbler, inredning, leksaker och vissa rutiner kan mängden miljögifter begränsas.

---

¹ Kunskapssammanställning av hormonrelaterade effekter i människa och miljö i Sverige, Kemikalieinspektionen. <http://www.kemi.se/global/pm/2012/pm-16-12.pdf>. Karolinska institutet <http://ki.se/forskning/fler-kemikalier-i-vardagen-barnen-mest-utsatta>. FN, WHO. State of the science of endocrine disrupting chemicals (2012)

Kommunstyrelsen tog 2016-06-07 (Dnr 2016/103, 442) beslut om att ta fram en handlingsplan för giftfria förskolor och skolor. Inför arbetet med att skapa kemikaliesmarta förskolor har en förvaltningsövergripande arbetsgrupp bildats för att planera fortsatt arbete i kommunen. I gruppen deltar företrädare för kommunledningsförvaltningen (utvecklingsenheten), miljö- och byggförvaltningen, upphandlingsenheten, utbildningsförvaltningen samt tekniska förvaltningen (fastighetsavdelningen, lokalvårds- och kostenheten).

Ett förslag till handlingsplan för förskolan har under hösten 2016 tagits fram. I handlingsplanen finns både kortsiktiga och långsiktiga åtgärder. Kortsiktiga åtgärder handlar om att rensa ut material, köpa nytt och att förändra/skapa rutiner. Långsiktiga åtgärder kan handla om åtgärder som kommer att ske på sikt och som är förenade med större kostnader såsom att byta ut inredning eller göra ombyggnationer. Åtgärderna i handlingsplanen ska genomföras under 2017-2020.

Handlingsplan för kemikaliesmarta grundskolor kommer att tas fram i nästa fas.

Vad menas med farliga kemikalier?

De ämnen som står i fokus i arbetet med att minimera riskerna för att barn ska utsättas för farliga kemikalier är ämnen som klassats som cancerframkallande, mutagena och reproduktionstoxiska (CMR-ämnen), persistenta, bioackumulerande och toxiska (PBT), mycket persistenta och mycket bioackumulerande (vPvB) samt hormonstörande. Dessa finns med i Kemikalieinspektionens Prioriteringsguide, PRIO, se Bilaga 1.

Giftigheten eller farligheten hos ämnen kan variera stort. Ett ämne kan vara extremt giftigt redan i låga halter, ett annat bara skadligt i relativt höga halter. En annan viktig parameter är när påverkan sker.